

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR

VAZIRLIGI

ILMIY
AXBOROTNOMA

2023

NAMANGAN DAVLAT UNIVERSITETI
ILMIY AXBOROTNOMASI

- НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК НАМАНГАНСКОГО
ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА
- SCIENTIFIC BULLETIN OF
NAMANGAN STATE UNIVERSITY

ISSN:2181-0427

journal.namdu.uz

Bosh muharrir: Namangan davlat universiteti rektori S.T.Turg'unov

Mas'ul muharrir: Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor Sh.N.Ataxanov

Mas'ul muharrir o'rinbosari: Ilmiy-tadqiqot va ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlash bo'limi boshlig'i O.Imomov

T A H R I R H A Y ' A T I

Fizika-matematika fanlari: akad. S.Zaynobiddinov, akad. A.A'zamov, f-m.f.d., prof. B.Samatov, f-m.f.d., dots. R.Xakimov, f-m.f.n., dots. B.Abdulazizov, f-m.f.n., dots. A.Xolboyev.

Kimyo fanlari: akad. A.To'rayev, akad. S.Nigmatov, k.f.d., prof. Sh.Abdullayev, k.f.d., prof. T.Azizov, k.f.n., dots. T.Sattorov, k.f.n., dots. A.Hurmamatov., PhD. D.S.Xolmatov.

Biologiya fanlari: akad. K.Tojibayev, akad. R.Sobirov, b.f.d., dots. A.Batashov, b.f.d. N.Abdurahmonov, b.f.d., dots. F.Kushanov, b.f.d. A.Kuchboyev, b.f.n., dots. D.Dexqonov.

Texnika fanlari: t.f.d., prof. A.Umarov, t.f.d., prof. S.Yunusov.

Qishloq xo'jaligi fanlari: g.f.d., prof. B.Kamalov, q-x.f.n., dots. A.Qazaqov.

Tarix fanlari: akad. A.Asqarov, s.f.d., prof. T.Fayzullayev, tar.f.d, prof. A.Rasulov.

Iqtisodiyot fanlari: i.f.d., prof. N.Maxmudov, i.f.d., prof.O.Odilov.

Falsafa fanlari: f.f.d., prof. M.Ismoilov, f.f.n., Z.Isaqova, f.f.d., G.G'affarova, f.f.n. dots. L.Yuldasheva, f.f.n., dots. T.Ismoilov, PhD. A.Abdullayev.

Filologiya fanlari: fil.f.d., prof. N.Uluqov, fil.f.d., prof. H.Usmanova, PhD. H.Solixo'jayeva, PhD. U.Qo'ziyev, PhD. H. Sarimsoqov, fil.f.d., N.Dosboyeva, fil.f.n., dots. S.Misirov.

Geografiya fanlari: g.f.d., dots. B.Kamalov, g.f.d., prof. A.Nigmatov.

Pedagogika fanlari: p.f.d., prof. U.Inoyatov, p.f.d., prof. B.Xodjayev, p.f.d., prof. O'.Asqarova, p.f.n., dots. M.Nishonov, p.f.n., dots. A.Sattarov, p.f.n., dots. M.Asqarova, p.f.n., dots. Sh.Xo'jamberdiyeva, p.f.n., dots. S.Abdullayev.

Tibbiyot fanlari: b.f.d. G'.Abdullayev, tib.f.n., dots. S.Boltaboyev.

Psixologiya fanlari: p.f.d., prof Z.Nishanova, p.f.n., dots. M.Maxsudova.

Texnik muharrir: N.Yusupov.

Tahririyat manzili: Namangan shahri, Boburshox ko'chasi, 161-uy

Faks: (0369)227-07-61 **e-mail:** info@namdu.uz

Ushbu jurnal 2019 yildan boshlab O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosati qarori bilan fizika-matematika, kimyo, biologiya, falsafa, filologiya va pedagogika fanlari bo'yicha Oliy attestatsiya komissiyasining dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

"NamDU ilmiy axborotnomasi – Научный вестник НамГУ" jurnali O'zbekiston Matbuot va axborot agentligining 17.05.2016-yildagi 08-0075 raqamli guvohnomasi hamda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi (AOKA) tomonidan 2020-yil 29-avgust kuni 1106-sonli guvohnomaga binoan chop etiladi. "NamDU Ilmiy Axborotnomasi" elektron nashr sifatida xalqaro standart turkum raqami (ISSN-2181-1458)ga ega NamDU Ilmiy-texnikaviy Kengashining 2023-yil 10-fevraldagii kengaytirilgan 2-sonli yig'ilishida muhokama qilinib, ilmiy to'plam sifatida chop etishga ruxsat etilgan (Bayonnoma № 2). Maqolalarning ilmiy saviyasi va keltirilgan ma'lumotlar uchun mualliflar javobgar hisoblanadi.

NAMANGAN DAVLAT UNIVERSITETI 2023

ARALASH TA'LIMNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Xalmatova Dilobod Alimjanovna

Chirchiq davlat pedagogika universiteti o'qituvchisi,

e-mail: Dilobod123321@gmail.com

Anotassiya: Turli shakl, usullar moslashtirilgan holda joylashtirilishi aralash ta'limning innovatsiya sifatida kirib kelishiga sabab bo'lishi haqida.

Kalit so'zlar: Asinxron, sinxron, aralash, grafiklar, sxemalar, animatsiyalar, simulyatsiyalar, modellar.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИНТЕГРАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Халматова Дилобод Алимжановна

Преподаватель Чирчикского государственного педагогического университета, e-mail:

Dilobod123321@gmail.com

Аннотация: Речь идет о том, что разные формы и методы размещаются адаптированным образом, что и является причиной введения смешанного обучения как инновации.

Ключевые слова: асинхронные, синхронные, смешанные, графика, схемы, анимации, симуляции, модели

PEDAGOGICAL FUNDAMENTALS OF INTEGRATED EDUCATION

Khalmatova Dilobod Alimzhanovna

Lecturer, Chirchik State Pedagogical University,

e-mail: Dilobod123321@gmail.com

Annotation: It is about the fact that different forms and methods are placed in an adapted way, which is the reason for the introduction of mixed education as an innovation.

Key words: Asynchronous, synchronous, mixed, graphics, schemes, animations, simulations, models.

Kirish

Axborot texnologiyalari ta'limning turli yangi ko'rinishlarini taklif etmoqda, xususan keyingi vaqtlarda modulli ta'lim tizimida majmuaviy yondashuv tamoyili kuchayib bormoqda. Unda turli shakl, usullar moslashtirilgan holda joylashtirilishi aralash ta'limning innovatsiya sifatida kirib kelishiga sabab bo'ldi.

Deklan Bern «Blended Learning» (aralash ta'lim) haqida shunday deydi – “ushbu ta'lim boy pedagogik tajribadan samarali foydalanishga qaratilgan”. Bunday yondashuv axborotni taqdim etishda turli uslubiyotlardan foydalanishni, ta'limni tashkil etishda va ta'lim jarayonida axborot texnologiyalari, yakka tarzda va guruhlarda an'anaviy faoliyatni tashkil etishga asoslanishi mumkin. Bunday turlicha yondashuv o'quvchini charchatmaydi va o'qishga bo'lgan motivlarini kuchaytiradi. Asosiy masala – tanlangan uslubiyotlarning o'zaro mutanosibligini ta'minlash va kam harajat asosida yuqori samaradorlikka erishish hisoblanadi.

Blended Learning (Aralash ta'lim) tushunchasi

Aralash ta'limda talabalarga universitetlarning masofaviy ta'lim tizimidan va o'quv materiallaridan foydalanishga to'liq ruxsat beriladi. Bu tizimda online kutubxonalar va manbalar mavjud bo'ladi. Talabalar bir qism nazorat ishlarini talabalar onlayn tizimida topshirishadi. Shuningdek, tizimda guruhli muloqotlar uyushtiriladi va turli loyihalar amalga oshiriladi.

Adabiyotlar taxlili

Adabiyotda aralash ta'limning bir qator ta'riflari taklif qilingan. Sloan Konsortium aralash ta'limni shaxsan va onlayn yetkazib berishni birlashtirgan kurs sifatida nazarda tutadi, bu erda kontentning 30-79% onlayn tarzda yetkazib beriladi. Taqqoslash uchun, ommaviy axborot vositalarini yoki ta'lim jarayonini aralashtirishga ishora qiluvchi aniqroq ta'riflar mavjud. Aralash ta'limni «elektron ta'lim muhitida qo'llaniladigan vositalar va vositalarning kombinatsiyasi yoki «turli didaktiklarning aralashmasi» deb ta'riflaydi. 2008 yilda AQSh Ta'lim Departamenti tomonidan AQSHda masofaviy ta'limni o'rganish bo'yicha topshirilgan tadqiqot Aralashtirilgan ta'limni quyidagicha ta'riflagan. Aralash ta'lim bu - «onlayn ta'lim va an'anaviy ta'lim kombinatsiyasi bilan o'quvchilar uchun dars vaqtini qisqartirish» (Lyuis va Parsad, 2008, 1-bet). Ushbu ta'rifdan foydalangan holda tadqiqot shuni ko'rsatdiki, oliy ta'lim muassasalarining 35 foizi aralash kurslarni taklif qiladi va 12,2 million ya'ni 12 foizi hujjatlashtirilgan masofaviy o'qitish kurslarni tanlashgan. Ta'limni axborotlashtirish, o'quv jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, Rossiyada masofaviy ta'lim nazariyasi va amaliyoti masalalari bilan Y. S. Zair-Bek, Y. S. Polat, O. V. Pustovalova, I. V. Robert, P. V. Sisoyev, M. A. Tatarinova, S. V. Titova va h.k lar shug'ullanishgan. Umumiy, oliy va o'rta kasb-hunar ta'limida aralash ta'limni qo'llash muammosi bilan Y. A. Avdeeva, O. Bezverxaya, P. M. Gorev, O. N. Jukova, N. A. Kopilova, D. D. Magdich, K. M. Moskvina, I. Y. Mishota, I. A. Nagayeva, V. G. Nesterenko, Y. A. Polyakov, I. I. Prosvirkina, I. A. Rudneva, N. N. Selyavkina, N. N. Skripnikova, V. V. Utemov, I. O. Filippova, V. O. Chepurnaya, Y. I. Chirkova, L. V. Chistobaeva, Y. Banados, S. Bonk va h.klar shug'ullanishgan. Rus olimlari orasida aralash ta'lim masalalarida quyidagi olimlar tadqiqot ishlarini olib borishgan: Y.I. Kapustina («To'liq vaqtda ta'lim va masofaviy ta'lim texnologiyalarini qo'llashning

Tadqiqot metodologiyasi

Maqolada an'anaviy ta'lim elementlari ming yillardan beri mavjud, biroq aralash ta'lim paydo bo'lganiga hali 10 yilcha ham bo'lgani yo'q. Shu sababli bu ta'lim turlarini aralash tarzda olib borish maqsadga muvofiq. Xususan bunday ta'lim yordamida o'quvchi va talabalarda aralash ta'limning olib borilish usullari tavsiflandi. O'zbekistonda aralash ta'limni qachon va qanday ko'rinishda o'rgatilayotgani tahlil qilindi va rivojlangan davlatlar bilan solishtirildi.

Tahlillar va natijalar

Blended Learning modeli talabalarga quyidagi imkoniyatlarni beradi:

- Online rejimida o'quv materiali bilan xohlagan vaqtda tanishish.
- Sinov testini topshirib bilimni sinash;
- Nazorat testini topshirish;
- O'tilgan mashg'ulotlarga mos qo'shimcha manbalar bilan tanishish;
- Audio va video yo'zuvlardan, animatsiya va simulyatsiyalardan foydalanish;
- E-maildan foydalanish va forumlarda ishtirok etish;
- Ma'ruzadan tashqari o'qituvchi-talaba va talabalar o'rtasida muloqot tashkil etish.

An'anaviy ta'lim elementlari ming yillardan beri mavjud, biroq aralash ta'lim paydo bo'lganiga hali 10 yilcha ham bo'lgani yo'q. Shu sababli bu ta'lim turlarini aralash tarzda olib borish maqsadga muvofiq.

An'anaviy, elektron va aralash ta'lim

An'anaviy ta'lim modeli

-O'quv yili (semestri) boshida dars jadvallari belgilanadi, fanlar bo'yicha kirish darslari o'tiladi.

-Bunda talabalarga fanning tuzilishi, nazorat tizimi, adabiy manbalar va uslubiy maslahatlar beriladi.

-Semestr davomida ma'ruza, amaliy mashg'ulotlar, laboratoriya mashg'ulotlari, kurs va diplom ishlari, referatlar, nazorat ishlari shaklida mashg'ulotlar bo'ladi.

-Semestr oxirida o'zlashtirilgan bilimlar baholanadi.

Bunday o'qish usuli dastlabki oliy ta'limni olayotgan yosh talabalarga juda mos keladi. Lekin, bu usul, kun bo'yi ishda bo'ladigan, universitetga kelishga imkoni mavjud bo'lmagan, katta yoshli, qo'shimcha ta'lim olishni hohlovchi va malakasini oshiruvchi, uzoq masofada yashovchi, sirtidan o'qishni hohlaydigan talabalar uchun biroz noqulay hisoblanadi.

Elektron ta'lim modeli

Internet paydo bo'lishi bilan sirtqi ta'lim elektron ko'rinishga o'tdi. Bunday tizimda talaba to'liq Internet orqali o'qiydi. Talaba deyarli universitetga kelmaydi, faqat yakunida baho olish uchun keladi. Bunday o'qish modeli katta yoshli, uzoq masofadan kelgan talabalar uchun juda qulay. Elektron ta'limning an'anaviy ta'limdan farqli jihatlari quyidagilar:

-Talabaga kamroq tushuntiriladi, talaba ko'proq mustaqil shug'ullanadi;

-O'qituvchi va boshqa talabalar bilan muloqot cheklanmagan bo'ladi.

-Asosiy muloqot vositalari – chat, forum va elektron pochta. Shuningdek, "virtual electron sinf" ham mavjud.

-O'qituvchi ma'ruza o'qishi, virtual seminarlar o'tkazishi mumkin.

-Guruhli mashg'ulotlarga jiddiy e'tibor qaratiladi, chunki talaba o'zini kompyuterga mixlangandek his qilmasligi va hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini egallashi kerak.

-Fan materiallari interfaol shaklda: matn, audio, video shaklida beriladi, bu materiallar turli rasmlar, grafiklar, sxemalar, animatsiyalar, simulyatsiyalar, fotolar, manbalarga havolalar bilan to'ldiriladi;

-Talabalarning bilimlari test topshirish, guruhli loyihalar ishlash, esse yozish, ma'ruza va referatlar yozish, nazorat ishlarini bajarish kabi shakllarda nazorat qilinadi;

-Ma'lumot almashish tizimi – fayl jo'natish va qabul qilish shaklida bo'ladi. O'qituvchiga jo'natilgan ma'lumotlar yaxshilab tekshirilgandan so'ng, shaxsiy mulohazalar, tavsiyalar yoki baho shaklida qaytariladi.

Elektron o'quv modeli ancha moslashuvchan hisoblanadi. Transport, vaqt, joy muammolari deyarli yo'q. O'quv materiali o'ta aniq tuzilgan bo'ladi (chunki talaba mustaqil ravishda o'zi shug'ullanadi). Agar topshiriqlar belgilangan muddatgacha topshirilmasa talaba o'qishdan haydaladi. O'zini o'zi nazorat qilish va o'z ishini tashkil qilish ko'nikmalari juda muhim. Asosan katta yoshlilar uchun tavsiya etiladi.

Aralash ta'lim modeli

Talaba yosh bo'lsa demak, uni oddiy usulda o'qitish kerak, degan fikr noto'g'ri, albatta. Avstraliyalik ish beruvchilar online va Blended Learning usulida ta'lim olgan talabalarni ko'proq

ishga olishar ekan. Chunki ular, nafaqat kompyuter texnologiyalarini yaxshi bilishar ekan, balki ularda mustaqil shug'ullanish va hamkorlikda ishlash ko'nikmalari kuchli rivojlangan bo'lar ekan. Shu sababli, ba'zi AQSh va Evropa davlatlarida maktab va kollejlarni Blended-Learning tizimiga o'tkazishga qiziqish tobora ortmoqda. Uning o'ziga xosliklari quyidagicha.

Ma'ruza mashg'ulotlari. Mashg'ulotlar uchun materiallar to'liq bo'ladi, slaydlar ham bo'ladi, chunki talabaning mustaqil shug'ullanishi uchun yetarli darajada ta'minlanishi zarur.

Seminar mashg'ulotlari (face-to-face sessions). Ular ma'ruzalarga qo'shib olib borilishi mumkin. Seminar mashg'ulotlari eng qiziqarli, munozarlarga boy mavzularni o'zlashtirishda va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda qo'llaniladi.

Fanning o'quv materiallari (darslik va uslubiy qo'llanmalar). Ular ham qog'oz, ham elektron shaklda mavjud bo'ladi. Elektron shakli qog'oz shakliga qaraganda mazmuni ancha boy, qiziqarli va o'zlashtirishga qulay bo'ladi.

Online muloqot. Bu yangi turdagi muloqot hisoblanadi. Ular odatda chat, forum, e-mail shaklida bo'ladi. Ular orqali talabalar o'zaro muloqot qilishadi va hamkorlikda ishlashadi. O'qituvchiga hohlagan vaqtda savol berish va qisqa muddatlarda javob olish imkoni bo'ladi. Bilim olishda boshqa talabalar bilan maslahatlashib ishlash juda katta yutuqlarga olib keladi.

Yakka tartibdagi va guruhli online loyihalar. Bunday loyihalar Internetda ishlash, turli manbalardagi axborotlarni tahlil qilish, guruh bilan kelishib ishlash, vazifalarni bajarish bo'yicha mas'uliyat va vazifalarni birgalikda taqsimlash ko'nikmalarini shakllantiradi (collaboration). Hozirgi vaqtda ko'pchilik Evropa kompaniyalari collaboration usulidan kundalik faoliyatida keng foydalanishadi. Virtual sinf xonasi. Bunda turli Internet aloqa vositalari yordamida, shuningdek, talabalar bevosita jismoniy tarzda o'qituvchi bilan yoki o'zaro ushrashishi, muloqot qilishi mumkin. Bu talabalarga muayyan erkinlik beradi. Audio va video ma'ruzalar, animatsiya va simulyatsiyalar. Bular aralash ta'limni yanada oddiy, boy va qiziqarli qiladi.

Yuqorida keltirilgan ma'lumotlar, Blended Learningning o'rta moslashuvchan tizim ekanligini ko'rsatmoqda. Demak, talaba 2-sentabrda darsga kelib o'qituvchi bilan ko'rishadi va fanning kirish darsida ma'lumotlarni elektron shaklda oladi. Adabiyotlar ro'yxati o'rniga web-sayt manzilini hamda login va parollarni oladi.

Ma'ruza darsida ma'lumotlar qisqa beriladi va havola etilgan manbalarda juda ko'plab qiziqarli materiallar, sinov va imtixonlarni topshirish uchun zarur topshiriqlar bo'ladi. Ma'ruzalar asosan PowerPoint taqdimotlari shaklida bo'ladi.

Darslarning bir qismi online rejimida bo'ladi. Bunday materiallarni talabalar yakka tartibda mustaqil yoki guruh bo'lib o'zlari o'zlashtirishlari zarur bo'ladi. Online darslar savol-javob tarzida bo'lishi mumkin. Ishlangan ma'lumotlar o'qituvchiga fayl tarzida yuboriladi va o'qituvchi tomonidan baholanib qaytariladi. Muddatidan kechikkan ishlarni o'qituvchi qabul qilmaslikka haqlidir. Nazorat ishlari o'qituvchi nazorati ostida ham o'tkazilishi mumkin. Yakuniy imtixonlar sinfda o'tkaziladi.

Aksariyat maktablar uchun bu qiyin sinov edi, ammo ba'zi o'qituvchilar va maktablar pandemiya qiyinchiliklarini munosib tarzda engishdi. o'quvchilarni saqlab qolishdi. Mustaqil va aralash onlayn formatda muvaffaqiyatli o'rganilgan motivatsiya, guruh o'zaro ta'sirini saqlab qoldi. Samarali aralash ta'lim tizimida faoliyat yurituvchi maktablar ham shunga o'xshash natijalarga erishmoqda. Biroq, barcha maktablar ariza berishni da'vo qilmaydi aralash ta'lim bir xil darajada samarali. Aralashtirilgan va aralashgan onlayn ta'limda muvaffaqiyatli va samarali bo'lgan maktablar mavjud farqlarni ishlatiladigan modellarda ko'rish mumkin o'rganish va ular asos

bo'lgan pedagogik tamoyillarda hamda qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalarda ko'rish mumkin.

Samarali aralash ta'lim pedagogikasi

2020 yilning bahorida COVID-19 pandemiyasi va karantin maktablar butun dunyo bo'ylab 1,3 milliardga yaqin maktab o'quvchilarining masofadan turib yoki turli gibril va aralash formatlarda o'qishga majbur bo'lishiga olib keldi. Ta'lim texnologiyasi nuqtai nazaridan tektonik siljish bo'ldi: bo'lgan formatlar ekzotik, millionlab o'qituvchilar va maktab o'quvchilari, shuningdek, ularning ota-onalari uchun odatiy holga aylandi. Hammasidan ko'proq bu puxta o'ylangan va rejalashtirilgan formatlar emas, balki o'z-o'zidan paydo bo'lgan ta'lim shakllari edi. Ko'pgina o'qituvchilar to'g'ridan-to'g'ri uyda dars berishgan, talabalar ham uyda o'qidilar. Bunday vaziyatda ta'lim jarayonining normasi aralash onlayn ta'limga aylandi, "... sinxron va asinxronni birlashtirgan ta'lim yondashuvi o'rganish" ya'ni

Sinxron ta'lim nima?

Sinxron o'qitishda o'quvchi va o'qituvchi bir vaqtning o'zida bir joyda bo'ladi. Bu yuzma - yuz darsga o'xshaydi. Bu ommabop bo'lib qoldi, chunki u onlayn ta'limdagi qiyinchiliklarni kamaytirishga yordam beradi. Sinxron o'qishning bir misoli - bu talabalar va o'qituvchilar veb - konferentsiya vositasi orqali darsda qatnashishidir. Bu o'quvchilarga savollar berish va o'qituvchilarga ularga darhol javob berish imkonini beradigan virtual sinf yaratadi.

Asinxron ta'lim nima?

Asinxron ta'lim-bu o'qishni rag'batlantirish uchun asinxron o'zaro ta'sirlar bilan o'z-ozini o'rganish usuli. Elektron pochta, onlayn munozara taxtasi, Tarixda asinxron ta'limni qo'llab - quvvatlovchi manbalardir. Ba'zi bir asinxron o'quv mashg'ulotlari kurslarni boshqarish uchun Blackboard, Moodle kabi kurslarni boshqarish tizimlari bilan o'zaro aloqada bo'lish, elektron pochta orqali muloqot qilish, munozara forumlarida joylashtirish va maqolalarni o'qishdir. Bundan tashqari, o'quvchilarni o'qishga jalb qilish uchun o'z vaqtida fikr - mulohazalarni va aniq muloqotni saqlab turish muhimdir.

Aksariyat maktablar uchun bu qiyin sinov edi, ammo ba'zi o'qituvchilar va maktablar pandemiya qiyinchiliklarini munosib tarzda engishdi: o'quvchilarni saqlab qolishdi.

XULOSALAR

Mustaqil va aralash onlayn formatda muvaffaqiyatli o'rganilgan motivatsiya, guruh o'zaro ta'sirini saqlab qoldi. Samarali aralash ta'lim tizimida faoliyat yurituvchi maktablar ham shunga o'xshash natijalarga erishmoqda.

Aralashtirilgan va aralashgan onlayn ta'limda muvaffaqiyatli va samarali bo'lgan maktablar mavjud farqlarni ishlatiladigan o'rganish va ular asos bo'lgan pedagogik tamoyillarda hamda qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalarda modellarda ko'rish mumkin.

Adabiyotlar

1. Komilova M.O. Смешанное обучение в современном образовательном пространстве. Fan ta'lim va amaliyot integratsiyasi.
2. Allamova, Sh. Sh., Rizayeva, S. D., Mahkamova, M. U. (2021). Umumta'lim muassasalarida ta'lim klasterining afzalliklari. Academic Research in Educational Sciences, 2(11), 1370-1376.
1. Химматалиев, Д. О. (2022). ТАЛАБАЛАРНИНГ ИЖОДИЙ ҚОБИЛИЯТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШНИНГ МАВЖУД ҲОЛАТЛАРИ: Химматалиев Дўстназар Омонович, Чирчиқ Давлат Педагогика институти "Педагогика ва менежмент" кафедраси профессори Жўраева Гулбаҳор Абдуғаффор қизи, "Тошкент ирригация ва қишлоқ

хўжалигини механизациялаш муҳандислари институти” миллий тадқиқот университети таянч докторанти. *Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал*, (6), 171-174.

2. Allamova, Sh. Sh. (2022). Using the innovative cluster of education in the mixed education system. *Экономика и социум*, 12(91), 1010-1013.

3. Исмаилова, З. К., Химматалиев, Д. О., & Байбаева, М. Х. (2015). Основные вопросы интеграции образования и производства и пути их решения. In *Педагогика: традиции и инновации* (pp. 216-218). 4. Allamova, Sh. Sh. (2022). BLENDED LEARNING METHOD. *Экономика и социум*, 1(92), 503-506.

4. Najmiddinova Yo. R., Inamov D. D., Davronova M. U., Inamiddinova D. K. METHODOLOGY OF THE FORMATION OF GENERAL VOCATIONAL TRAINING IN STUDENTS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS ON THE BASIS OF COMPETENCY APPROACH // PALARCH'S JOURNAL OF ARCHAEOLOGY OF EGYPT / EGYPTOLOGY, PJAEE, 17 (6) (2020). – 3663-3679 page. <http://www.palarch.nl/index.php/jae/article/view/1482>

5. Nematillaevna, Z. D. (2021). Problems in providing independent learning education and ways to prevent them. *Academica: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(1), 1431-1436.

6. Rizayeva, S. D. (2022). Masofaviy ta'lim tizimida ta'lim klasteridan foydalanish. *Экономика и социум*, 1(92), 518-522

7. Sayfullayeva, D. A., Tosheva, N. M., Nematova, L. H., Zokirova, D. N., & Inoyatov, I. S. (2021). Methodology of using innovative technologies in technical institutions. *Annals of the Romanian Society for Cell Biology*, 7505-7522.

8. Najmiddinova Yo. R. Conditions of Forming Professional Abilities and Skills on Competence Approach among Colleges Students // *Eastern European Scientific Journal*. - Germany, 2018. - №4. - P.196-199.

9. Химматалиев, Д. О., & Файзуллаев, Р. Х. (2016). Сущности понятия интеграции, педагогической интеграции при подготовке к профессиональной деятельности будущих учителей профессионального образования. *Высшая школа*, (15), 36-38.

10. Usubovich, O. O., & Ne'matillaevna, Z. D. (2022). Methodology of using connecting elements of science in the organization of independent work of the science of hydroelectric power stations. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(3), 654-661.